

L^a. A^s. I
DISSERTATIO ACADEMICA
DE
SUBSIDIIS ET INSIDIIS
STUDIORUM,
DUAS IN SECTIONES PARTITA;

QVARUM
PRIOR ὈΝΟΜΑΤΟΛΟΓΙΑΝ UTRIUSQ^{UE} VOCIS,
POSTERIOR ПРАГМАТОЛОГІАΝ EARUNDEM,
MENTIBUS EVOLVENDAM EXHIBET SINCERIS.

QVAM
ADSPIRANTE ALMA TRINITATE
UT ET APPROBANTE AMPL. PHIL. FACULTATE
IN ATHENÆO, QVOD AD AURAM INCLITUM VIGET,
EXERCITII GRATIA VENTILANDAM IN MEDIUM ADDUCERE DECREVIT:
SUB PRÆSIDEO
VIRI CLARISSIMI
DANIELIS ACHRELLI,
ELOQVENT. PROFESS: ORD: FAUTORIS AC PRO-
MOTORIS, PERPETIM DEVENERANDI!
LAURENTIUS A. THEMPTANDER,
VVESTGOTHIA SVEO.
AD DIEM X. MARTII ANNI M.DC.LXXXVI. IN AUDITORIO MAJORI.

* * * * * * * * * * * * * * * * * * *
ABOÆ, EXPRESSA PENES JOH. L. WALLIUM, A.T.

VIRO PRUDENTISSIMO
DN. ERICO FREDR.
S: S: REGI
DYNASTIÆ NYLANDIENSIS ET TAVA-
STENSIS SECRETARIO SOLERTISSIMO;
PATRI AC PROMOTORI QVOVIS OBSER-
VANTIÆ CULTU PROSEQVENDO,
SUSPICIENDO.

Mæcenatum manus ac voces, agnoscere oportere discipulum venerabundè, monet Schola; nutrix clerici, & laici ordinis. Illorū quippe sine opera, stilus & lectio somnus sunt. Interim tironum gregi jus maneat salvum, patrocinia suis inquirere tirociniis: siquidem eos ad hæcce Asyla, ab una parte invitat faventium paucitas, ab altera adigit invidentium numerositas. Favor etenim amat ob copiosores in se affatim effusos benignitatis radios, ut penes se extent conspicuæ meritorum notæ, velut nuda gratæ memoriæ vestigia, ex quibus certissimi ampliorē foveant spem, suum desiderium olim irritum haud futurū. Oforum vero numerus, quod eorum cerebellis nihil placeat comptum, nisi comptius evadat sui ingenii pectine planius exagitatum: juxta studet, ut suæ invidiæ notis affricet ea quæ aliena exarata occupet opera, quasi ignoraret, nihil æquius nihil tortuosius invidia suum adversus ipsius autorem; tum etiam tot sensus & censuras, quot orbis figuræ atque capita. Quibus ut & aliis stimulis commotus, audeam vel rubore suffusus, tuum laudabile compellare nomen. Cui dedicata atq; oblata, ut & candidissimæ Tuæ benevolentiæ subiecta hæcce mea utriusq; facultatis, disceptandi scilicet & dicendi volo exercitia; licet præco-
cia, studiosæ tamen vitæ proficia. Quæ si ex spe tuo ju-
dicio arriserint, brevi tibi exspectanda venient maturiora,
modo numinis benignū affulgeat conatibus lumen, & aura
bonorum adspiret secunda. Interim vivito, vigeto, valeto;
& faveto propensissimus,

Tuo

ad quavis officia

humilimo clienti;

L. THEMPLANDUS.

Ua si quem vestrum trahit voluptas, ut in con-
 jugem olim ducat, sapientiam augustissimam;
 ambibit eam quaquaversum circumspectus,
 subscripti ex itinerarii manuductione, ne per-
 dat operam vanitatibus deditus vel distractus mundanis,
 ab illis etenim ahorret nauceabunda, domina rerum, ma-
 gistra aeternitatis; unde **S** impensis se ac sua amanti, re-
 damat cupita nubera tali. Capitis gerit insigne; lucem intelle-
 ctus ineffabilem; è labiis **S** manibus perpolitum vibrat
 telum; lucidum eloquentia nitorem; pectorale gestat gem-
 mis exornatum; varium virtutis apparatum: ventrem ci-
 bis refarcit delicatis; varia amoenitatis suavitate: gressum
 nunc promovet, nunc retorquet placidum; diligentiam adpe-
 tit, potentem **S** repetentem ardua quævis: pallio setegit **S**
 ornat distincto; immutata sili varietate. Quo advertat
 amator è cultu pulchrius, difficilius obtenu. Hæc so-
 la detinet Pasiphaes manus, intercipit schyphos: ne colligat
 herbas, diluat pocula trahere valentia humana in, in varias
 belluarum formas. Quamobrem eos, quos finxerit de meli-
 ori luto Titan, illam amplecti velim, hanc aversari: sicq; lim-
 quere sua fulmina apro, venena viperæ, unguis equo, cornua
 tauro, unguis felii, dentes cani; in totum opera Momis seu
 Zoili abominari reformidanda, atq; sedari vera sapientia
 proceres,

SECTIO PRIOR

ADDUCIT
AD SCITARUM VOCUM ORIGINEM
ATq; RADICEM.

SEGMENTUM I.^m

Adponit
Utriusque vocis deductionem.

Ominum nostrorum radicē construit Sedes, ut
svadet cum Philologorū Schola, et Logices le-
ges. Illa quidem, quoniam radicalium littera-
rum sufficiuntur fundamentis, atque homo-
geneæ significationis statuminantur momentis:
Hujus verò; quippe notationis rationem adducit summe conser-
vaneam. Præterea notetur, quod sint: *extrema*; *abstra-
cta*; *incomplexa*; *ambigua seu tropica*; *categorica*;
humane Latina; *demum & finita*. Quæ earum
epitheta, examini probanda relinquntur. Tales jam se nobis
sistunt, nostræ disquisitionis Reginæ, satellitum ac militum
turmis, ut hic ponuntur privatæ: verum eis corroboratæ,
gaudent metaphoricis, gaudent conductiis, naturæ, amicitiæ &
sacramenti foedere conjunctissimis: cuius assertionis testimo-
nia, assumptus itineris nostri concomitus affundet cre-
berrima.

A

SEG.

* *) 2 (* *

SEGMENTUM II.

Conglomerat

Voces, eandem cum his significationem habentes.

Am concessimus. lino & lana gaudere, fœcundissimas ha-
nostras matres; concedimus quoq; quod neutra earum suæ se-
dulæ parcit operæ, glomos conglomerare, subtili & ductili de
filo solidos; ut & texturam contexere, stamine & subtegmine,
indissolubilem: ut subtilissimo instrumentorum artificio, re-
quienti eluceat conspicua. Unde prior earum, scilicet *sub-
fidium*, provocat ancillas auxiliatrices, quarum nomina invi-
cem ex libitu mutata, ipsa saepe & indiscrete assumit, ut illar-
um beneficio dicatur; medium, *præsidium*, *principium*, *au-
xilium*, *adjumentum*, *fulcimentum*, *fulcrum* & *columna*, va-
raigz alias; quibus seminit, ut eritatur filiam augustam, di-
vam abstrusorum cognitionem. Posterior, videlicet *insidia*,
producit in medium lorores, sororium cum se, & semetipsis in-
vicem, vinculo coharentes; unde aliis nuncupatur nominibus,
suæ naturæ convenientissimis, ac quam maxime genuinist im-
pedimenta, remore, noxa, machine, technæ, larva, venena &
toxica studioſis commixta atq; propinata infestissima. Quæ licet
habitum mentiantur decentem, abortum tamen sub ipsis patitur,
& parit monstrum filiam, diram occultorum ignorantiam: inge-
niis abominabilem prudentibus, at patrocinantem démentibus
utriusq; nomina, hic in diuquisitionis limine concessimus: ne
cui mira videantur, cum nobis illiscum subinde passim & premi-
scue, in subsequentibus ludere, volupe visum fuerit; genio ta-
men genuino. ubiq; & utringz servato.

SEG-

SEGMENTUM III.

Discutie

Varios nostrarum ducum significatus.

Sic jam accitis commilitonibus, sub veriusque vexillo com-militaturis: animus etiam est, nostratum vocum varios di-judicare significatus; convenientiam & differentiam ipsarum præcipue concernentes. Communia quasi inter se habent hac-ce, quod sine utraq; phrases bellicæ: idcirco etiam billigeræ, personata, atque suorum, licet diversorum, agminum duces. Sed dissentunt scopo: qui unicus harum secessit molimina, depingit mores, & ostendit naturas. Opera unius unice occu-patur, militum in procurandis commodis: quæ suis toga & sagio necessaria provideret, eos imperio regit, eis loca dividit. Cavetq; ne ullo unquam tempore, sua debita destituat cura chorum, forum vel thorum. Commeatus convehit, stipendia communicat, & arma confert; ne alimenta deficiant castris, vel milites jacturam faciant funestam, cum hoste conflicturi. Sed solertia sua reginæ adjungi & freti, cerram reportent victo-riam, certum victoriæ premium; ut ut undique adipetiti. At alterius diversa sunt studia: Qvippe lymphantis adinstar oberrans, grassatur suis ipsius in castris; turbat ordines, ridet deceptos, præcipitat captos, ut cadant casum, mortalibus cun-clis mirandum, deplorandum. Hinc quivis, talpa haud cœ-cior, facilimus adverteret utriusq; vim rebus in bellicis. Unde translate ad aucupium, pescaturam, venationem, & alia his quam similia, lucem nostro instituto afferent luculentissimam. Nam uti prudens imperator, cuiusvis generis subsidia querit, fortissimos in subsidiis locat, murices defodit, cuniculos agit, & machinas varias in oppugnandis munimentis admovet; haud sibi in incommodum (uti error insidiarum filius) sed com-modum. Ita aucupes; suas tendiculas, laqueos, viscosos ca-

Iamos & ilices, exponunt in perniciem ; non suam, sed avium. Piscatores, nassis, retibus & hamis fallunt ; non se ipsos, sed pisces, adhuc hamo haud loeos, iccirco nec putantes inescatis hamum subesse ferreum. Et venatores decipiunt feras plagiis, telis, foveis atque laqueis. *Qua singula etiam eveniunt in studiis : ut pagina, nunc ē vestigio sequentes, adverſe commonstrant.* Proinde caute incedendum ; ne viridi latentes in herba serpentes, vel svaues ilicum concentus, aut satyrorum personatæ facies noceant, animos sollicitent atque defraudent.

SECTIO POSTERIOR, PROPONIT RES, HIS VOCIBUS DENOTATAS, DIRIMENDAS.

SEGMENTUM I.

Decircinat.

Disputationes nostræ aream.

Filie vocum, hunc maxime in modum resecta, resecessimus quoq; rerum noxas, ut alma Ceres prodeat, annona proventu gravis: quod ut felicius eveniat, geometras agere arridet solertes: qui perimetros circini, diametros vero lineæ ope, circumscribunt veldiducunt. Quare & nos, eorum in morem, definiamus nobis imprimis peripherias suis centris gaudentes; dein afferamus dissectiones, non quidem arithmeticis, sed geometricis proportionibus, ita divisas, ut quilibet Minervæ foro consecratus, Musarum choro adscriptus, & eorum ludis addictus, in prospectu habeat scopum, ad quem collatim psciat viam, quam conficiat; & caveat devia, quæ devitetur. Cum his sine, parum vel verius nihil, constituatur solidi; haud abs te videbitur, utramq; definitionem producere, ex adverso pugnana-

(4) 5 (4)

pugnantes; ut advertatur, utriusq; satellitum se misitum ares, toto cœlo (quod ajunt) inter se dissidere; unde & armatura, quam maxime differt. Proinde Reges, suis genuinis despinguntur coloribus, ejusmodi scil. quales jam omnium inconspicuum prodeunt, quales se singulis & cunctis spectandos sustunt. Subsidium itaq; est medium, studiorum progressus inserviens, ut tandem solida rerum cognitio, & bujus amplissimus usus obtingatur. Nunc in adversum, intuitum si deficeris, advertest posteriorem, nimirum Insidias, esse impedimenta, studiorum progressui objeta, ne qua solida cognitio, vel frugiferus ejus usus possideatur. Inter quos jam polos & tancellos, totam nostræ dissertationis vim, volvendam exhibemus.

SEGMENTUM II.

Habet

Centri Momenta.

Decircinatam, ut habemus aream, circumacti circini labroiosa ope; ita nunc e re fore videtur, si centrum contemplemur, quo quaq; versum omnes lineæ, à circumferentia introrsum directe ductæ, tendunt: Extrorsum vero quæ spestant, devium sapiunt errorem, qui varius & multiplex, multitudinem & longitudinem parit infinitam. Quæ, ut ut multo studio amputentur, tamen septies copiosiores excedunt in infinitum, hydræ venenosæ capitum maxime in morem. Hæc igitur vitanda jugiter; illæ ast, observanda gnaviter. Quoniam earum indivisum centrum monet ad sic, ante omnia, tanquam supremum scopum esse collimandum, ita ut toto corde conemur venari & venerari Deum, (à quo & ad quem, omnia non secus ac aquæ de mari per terræ canales devehuntur, & denuo suos per alveos illuc revehuntur) illustrare ejus gloriam; restaurare imaginem ejus, in nobis per protoplastorum lapsum collapsam; operari animæ nostræ salutem; divina verecunde

se venerabunde, magis admirari, quam rimari opera, varie
variis in disciplinis obvia. Qvibus meditationibus solis, pro-
nascitur diva abditorum scientia; quæ nullo ære divenditur, a
nullo fure surripitur, nullo igne comburitur, nullo humore
submergitur, nullo verme corroditur, nullo marcore corrumpit
tur; nec ullius unquam vi vel fraude, ne vel inevitabilis mor-
tis, infestatur. Hæc solida parta, percipit frugiferum usum,
quem discipline sibi mutuum conferunt: utpote quæ sororio,
eoq; indissolubili cognationis vinculo quasi constrictæ, cohæ-
rent. Nec negligunt suam, suo possessori affundere utilitatem
miram in choro, foro & thoro: ut experientia documenta,
juxta vetustatis exempla, clariora claris evincunt. Si hæcce ita,
imprimis pro scopo fixo, præfixa habeat studiosus, almæ sci-
entiae consecratus; tunc pater lumen, à quo nostri intelle-
ctus illuminatio, non secus ac orbis à sole, adjicet ipsi sua
sponte ex oraculorum præscripto, dignitatem, honorem, glo-
riam, opulentiam, amicitiam, autoritatem, affinitatem, pa-
trocrinia; & quæ alia snt ejusmodi, licet secularia, minime
tamen cuiq; venalia dona. Interim, si clementia ipsius visum
fuerit, ipsum adversis exercere, quibus pius sæpius probandus,
uti auri pretiositas igni, coronabit eum patientia, sufficientia,
charitate, fide & spe: insignibus illis suorum servorum propriis.
Donec amaritudinem vilem, permutet dulcedine grandi; &
hujus prodigii catastrophen, omnium oculis subjiciat impiorum
expectatam, ponderosam, gloriosam.

SEGMENTUM III.

Ducit,

Lineas, primo forinsecus propinquas.

Area jam & centro constitutis; pergamus ducere lineas inæ-
quales: Primum idcirco cognitionis principium, quod se
extra nos offert, & lineæ vicem supplet, habeatur afflatus di-
vinus

vihus: Unde nostri intellectus, veris in cognoscendis, illuminatio; &
 volūtatis, honestis in peragendis, propensio; non secus ac illuminatio
 orbis à sole, progerminatio herbarū à vere: utpote qui est fons,
 origo & dator omnis boni; & sine quo omnis conatus irritus, atq;
 infelix: à quo nostrum esse, vivere, & moveri, initium accipit,
 & in quem definit. Quid proinde ipsi debeamus, infra opor-
 tunitas dabisur dignandi locue. Verum enim vero, quod Deus
 amore humano extruit, cuius summa delicia conversari cum
 hominibus, & eorum in se acceptis ac finitis laboribus delecta-
 ri benignissime: id dolis destruit. Diabolus insidiosissimus;
 gaudet enim exilio hominis, & Deo extreme adversatur in o-
 mnibus. Quodnam inde existimetur commercium lucis & te-
 nebrarum, honesti ac turpis, veri ac falsi, dulcis & acerbi?
 Unde colligere licet, simile ubiq; in omnibus, gaudere similis;
 & extreme dissidentia, eodem modo dissidere. Hic ingluviosi leo-
 nis, & tortuosus serpentis ad instar interitum sitit, siti intolerabi-
 li. Sistit se quoq; hominibus, præcipue illuminatis indies,
 aecupem solertissimum; qui visui oblipat escas, auditum opplet
 illicum cantu, animum detinet vanitatum visco, ventrem
 infarcit desideriis carnis; quæ detestandam gignunt progenie-
 em, æternam perditionem. Proximum huic, hac in mediorum
 classe, tenet locum Praeceptor, fide doctrina & vita, insignis.
 Huic officium, in remunerationem, referendum tale: ut in-
 ter reliquos sincere diligatur, avide audiatur, assidue perquiratur,
 in omniibus credatur, atq; strenue ad imitationem ponatur.
 Quæ si serventur, faciente discipulum, ni sit Minerva summe
 invita, superare Magistrum, vel saltem coæquare: ab illius e-
 nim doctrina discipuli accenditur, ut lumen à lumine. Unde
 notas præceptorem cavendū; qui perfidia, ruditate, vel vitiorū ma-
 culis fuerit notatus: hominū enim animi quoad habitus acquiren-
 dos persimiles sunt tabulis ratis, vel lineis albis: quibus inscri-
 btere vel impingere liceat, quidquid scriptori seu pictori libue-
 rit.

tit. Tertias sibi hic vendicant *Præceptores muti seu libri*; quos tibi provideas paucos, at utilitate raros, ex *Præceptoris fidissimi lvasu*; ac exinde ad extremum vitæ halitum retinendi, cum ob memoriam localem in iis partam, tum stili imitacionem continuam. *Ast contra cavebas eos, quicquid illane animum;* irriterant carnis pruritum, *assufaciunt mensem morbi,* omni peste serpenti nocentioribus: siquidem hominem quasi rotum exspirante, enecant, & veneno certius certo lethali inficiunt. In hujus classis ultimis locentur patrocinia; quæ si bonis adjiciuntur, mira fulcra in quadriuviis desudantibus præbent. At, si indignis deferantur, dira progenerant monstra; Reipublicæ existiosa, ecclesiae portentosa, & familiis damnsa. *Quod persape luger ordinum quadriga, qua universum hominum genu vobis uuit Deus, autor & fautor ordinis.*

SEGMENTUM IV.

Describit

Lineas, secundo ad Extra propinquas.

Primaria excipiunt secundaria illa media, foris se exserentia: quæ habentur numero tria, necessarius nempe sumptus, conveniens locus, & arridens tempus. Sine illo etenim, nihil efficietur; absq; isto, studia languescent; absq; hoc sterilescent. Primitus hac in sede ponimus stipendia, quam maxime necessaria: quandoquidem pecunia est rerum gerendarum nervus, omnia efficit, nulla intentata relinquit; hinc vulgo, cui pecunia, eidem omnia. Interim tamen sit cautum; ne fias flagitorum mater, culparum materia, radix criminum, & origo vitiorum: quinimo, nè fas & nefas coaqueat, vel vires energet. Quare studiosus studebit, pauperis se similem gerere, quanquam opulentissimus: modo velit ingenio vacare, solidam notitiam consequi conjugem, & frugalem rerum plenum, individuum obtinere vitæ socium. Licet paupertas sit invidiosa ac dam-

ac **damnosa Apollini**, adeo ut multos, gravi paupertatis onere
onustos, sistere iter, & cohibere gradum adiagat invitos; quin &
ubiq; sterquilinio quasi obrutos jacere: **juxta tamen admireris** quam plurimos, invito Plutone natos, ejus onera
sprevissime; ingenii dexteritate, cœlos transcendisse; siderum vias
requisivisse; nubium coagmentationes, & herbarum ortus atq;
occasus addidicisse; nec non herbarum vires, secundum tem-
pora distinxisse; tum & oceani fluxus atque refluxus demon-
strasse: **ut ostenderent inviam virtuti nullam esse viam,** & nu-
mina cuncta mortalibus prescripsisse laboribus, **juxta & humili-**
nibil asperius, quam excrescere in altum: **ut ut penuria**
supprimatur. Dein procedir museum qvod sit conclave, eœ-
lo & soli obvium; modice calidum; à turba, spurcitie, jocis,
nugis, theatris, venere & libero, remotum; **ut & aliis studio-**
rum noxis minime infestatum. **Privato tali,** frequens associ-
abit athenaum & templum; quorum è subselliosis hauriat jura,
cum divina, cum humana, toti sue vita proficia. Denique mi-
nime negliget eligere tempus, suæ naturæ convenientissimum;
sive jam phosphorus, sive hesperus, seyerioribus arrideat blandi-
sus; præter id, quod in omnibus, accuratam juventutis habeat
rationem, ne lamentetur senex miserrimus, hanc tacitam secessisse;
sat gnarus eam, tanquam ætatis particulam optimam, citi-
us ac par fuisset effugisse; subire vero senectutem; morbis, do-
loribus & ærumnis, verissimis leti prodromis, obnoxiam. Flori
ergo ætatis si rite consultitur, & apparatus litterarum provide
conquiritur? Etiam si his remediis, illa mala non penitus tol-
lantur; at saltē leniuntur, vel comminuuntur: **juxta labo-**
riosa formica hieroglyphicum in cicadam, quæ ætatem gaudiis
insumebat fugacibus.

SEGMENTUM V.

Componit

Seriem propriorum ad intras

Tradita jam hæcce sunt de *subsidis & insidiis*, ad extra
B studia

studia promoventibus vel remorantibus: movebimus deinceps ea adcuratius, quæ ad intra eis auxiliantur; imprimis propiora, dein proxima. Illorum, non horum, hoc in articulo seriem solummodo delineabimus generalem: qua bac pompa prodit, in ordinem digesta decentem. Universa, quæ proprius, non tamen proxime, discentem sublevant levamina, sunt, vel meræ facultates innate; vel adventitiae, actu insuper interdum se exserentes; vel demum instrumenta, discenti quam proxime coniuncta. Illæ, qua animum concernunt, comprehenduntur nomine *ingenii*: qua *corpus*; firma *valetudine*, & manus *promptitudine*: & audiunt *fulcra Naturæ*. Ista est *Cura*; & dispescuntur varia in genera, cum ratione *intellectus*, tum *voluntatis*. Horum vero vicem supplent, *genesis* & *analysis*: agilimæ disciplinarum alæ, remi, manus, & pedes. Quæ singula & cuncta, paulo planius enodata, oportuna sedes ex debito dabunt. Hæc sufficient de hisce generatim dixisse: dicenda speciesim sequuntur.

SEGMENTUM VI.

Delineat

Ingenium, suis cum dotibus & navis,

Fœcundissima hujus vocis proles, nisi in frontispicio decernatur caute, difficilimus negotii enasceretur labor. Dicuntur enim imprimis quævis *naturalia*, sua ex *ingenio* exercere munia: præterea omnes *animi dotes*, hoc celebrantur usitate nomine: in postremis sequestrata à se agnoscit, *judicium* & *memoriam*. Unde jam facilis hujus *dignotio*, facilis & hujus loci *acceptio*, Mediam ergo pro bona agnitam, solvendam arripiamus: cuius videtur omnes hominis, cum cognoscendi tum conservandi facultates. Quarum priores & *sentiendi*, & *intelligendi*, vires sapiunt, Priores denuo sunt, sensuum

suum exteriorum vel interiorum : inter illos eminet, visus &
 auditus : visu discimus a nobis, auditu aet ab aliis ; præterea
 est illius prærogativa, in Objecti nobilitate , & agendorum ne-
 cessitate; hujus vero, in cognitionis & salutis egestate. Inter-
 rim reliquos exteroros, ab hoc negocio , haud quaquam penitus
 exclusos , discipimus ; Licet haud eodem modo figuram , in
 materia radicatam, percipient; etenim visus eandem comprehen-
 dit uno intuitu totam, si modo ipsi fuerit proportionata. At talius
 adhaerendo superficie , & eandem si per partes contrectando.
Internorum prior, qui dicitur communis, est centrum exteriorum,
 in quo quasi concentrati dijudicantur, & dijudicatis eorum judiciis,
 eadem simul sua cum censura defert posteriori, qui est phanta-
 sia: cuius summa vis vertitur in hisce, quod sit subtilia in ap-
 prehendendis, & inveniendis ; nec non in dirimendis cunctis,
 ad se a suo pedello allatis. *Hec* vero easdem figuræ abstra-
 das. & examinatas, defert rationi: quæ easdem pertractatas
 universalis notione, integris speciebus applicat, & eas trutina-
 tas, ulteriori examini committit, ac demum formas perspicit.
 Huc usq;, quas ingenii facultates tractavimus universe, voce
 comprehenduntur unica, quæ salutatur & est vi cognoscendi: quæ
 sit propensa , expedita , & proportionata: id , ratione conatus;
 istud, impedimentorum ; hoc vero, rei descendæ. *Scala* idcir-
 eo exactæ sensationis erigitur ejusmodi. Primitus se offert res
 cognoscenda , cuius evolvenda venit nobilitas & utilitas : qua-
 rum illa sibi appropriat rei antiquitatem , dignitatem, certitu-
 dinem, & amœnam jucunditatem ; *hac* est theoretica vel pra-
 ctica : *Theoria* usus est, qui in theoreticis eminent disciplinis ,
 & quæ quævis reliquis tribuit; *praxeos* vero, quem sentimus in Ec-
 clesia, politia, & oœconomia. Dein sensus , è quibus antece-
 dent exeriores, subseqvuntur interiores , juxta ordinem præ-
 definitum: sunt enim animi fores, - & quidem ejusmodi, ut nil
 reperiatur in intellectu , quod non prius fuerit in sensibus. Ex-

Inde ratio suo fungitur officio; in speciebus apprehendendis & di-
 rimendis, quæ radicantur in singularibus. Deniq; has assu-
 mit intellectus, cuius genuina indoles cernitur in eo, quod ea-
 rum ideas seu formas, justa mentis trutina trutinet, mensuret.
 Quæ qui exacte calleat, & quibus qui gaudeat, est sapiens, &
 enixus est suorum studiorum filiam, divam mirandorum cogni-
 tione, At secus si fuerit; insipientia arguitur, & metu pro-
 posita minime consequitur. Remanet adhuc altera ingenii fa-
 cultas, nequaquam priori posthabenda, nempe conservans seu
 memoria: utpote quæ careret fructu, sine hujus auxilio. Mu-
 nus quippe agnoscit suum; sic percepta, inventa, & dijudica-
 ta recipere, recondere, & depromere: unde est eruditio thes-
 aurus, promulgatus condus; & salutatur notitia gazophylacium
 ditissimum, penuarium locupletissimum, atq; armamentarium
 instructissimum. Assimilatur convenientissime capsula seaceræ:
 in qua singula seorsim reserventur inconfusa, & cui omnis ge-
 neris figuræ imprimentur conspicuæ. Communissime dispisci
 solet in sensitivam & intellectivam; quarum illæ innititur regu-
 lis Mnemonices, hæc ast Logices: de quibus commodiori lo-
 agendum. Interim advertas quoq; quamlibet facultatem varia-
 os admittere gradus, & varias cum reliquis commixturas: hinc
 minime mirum, innumeram esse ingeniorum varietatem, qua-
 naturam ludere non magis rarum, quam varium ludere ludum
 in lineamentorum varietate. Unde patet nullum ingenium ma-
 gnum, quantumvis alius mirabilissimum, dari posse, quod ca-
 reat mixtura oppositi, id est, labe imperfectionis: quoniam
 quemq; suum manet vitium. Et vice versa, nullum ferreum,
 quod non sapiat sapientia mixturam, id est, alicuius perfe-
 ctionis radiationem. Quorum utrumq; insuper, cum acutum,
 tum obtusum, suis insidiatur insidiis, & à parte parentum &
 præceptorum. Quot etenim parentes gratulantur nimium de-
 vividis, & eos immodica lectione onerant, præcocitatem quan-
 dam

13

dam ingeniorum exspectantes: cum tamen natura nullum faciat saltum, sed lento pede provida ad metam per stadium procedat. Alii iterum desperant de morbidis, haud animadvertentes quam plurimos sedula monitorum ope, culmen eruditionis adscendisse, & ejus fates etiam optime dotatis praetulisse: sicq; clarum evasisse, curam natura emulam artis certatricem exstiffisse. Alii tedium queruntur querelam de inopia; alii corradunt copiam, nullam proorsus liberorum curam agentes, licet sint thesauri divinitus dati pretiosissimi; quandoquidem dona Dei immarcessibilia, durabilia. Uerig; plane immemores, quod si fuerint ipsis nati, nec opes, vel etiam opes, tamen artibus instruendos, quibus inopem defendant vitam. Artis quippe, vel ex plebeji sententia, habentur capsule in-exhaustæ, opibus scatentes, & aureis oppletæ; ut & arces in-structissimæ, qyas adoriri vel oppugnare, minime fas sit lamentabili egestate. Insulsores his videntur, qui vel ab aliis irri-tati, vel sui affectus astro perciti, natis medio studiorum in-curso media subtrahunt, sumptus denegant. Eg; incauti sunt, qui millies millenas fovent cogitationes, de filiorum vario vi-tæ genere: quibus distracti, nunc hoc, nunc illud, eligunt: donec tandem nihil solidi hauserint, nullam exacte didicerint, & verum fuerit de illis dicterium; pluribus intentus, minor est ad singula sensus. Veniunt adhuc sua virga castigandi, qui blanditiis abdandiuntur filiis, oblivioni tradentes, blandam indulgentiam provocare solere desidiam ignavam. Contra: Leonem agunt alti adeo sevum, ne audeant suos ipsis detegere defectus. Multi etiamnum reperiuntur, qui filiorum dictis tal-licibus, suis de præceptoribus prolatis, nimis patulas præbent aures, & nimis credulas mentes. Deniq; deprehendes & eos, qui veraces de moderatoribus delationes nihil faciant; & neutrorum in vitam, mores & progressus, monitis ex divinis, in-quirant. Plura de studiorum mora à parte parentum, maturi-
oribus:

oribus persequenda relinquo ingenio: nunc adspiciemus, quæ ostenta sese produnt inter eorum greges, quibus institutionis provincia, ab his fuerit demandata. Inter quos, se primos offerunt illi, qui blanditiarum toxicō, noverint inficere vel familiam. vel discipulos callidi: ut ut literarum rudes. Hoc enim enecat uberem rationis segetem apud hos; at illud utriq; perniciem machinatur funestissimam: filii, ut qui cogitant se ingredi cybisteris cuius cybisterium, quoties museum intrandum; parentibus, ut qui putent se Apollinis placidum cerneare vultum, cum tam artificiosum intuentur artificem. Horum vestigia premunt jam adversa, qui austeritate rigidi, terrorum discipulis incurvant tantum, ut scholam magis exhorrescant; quam Davus pistrinum, maleficus carnificinam, & captivus ergastulum. Eadem adhuc de caterva sunt illi, qui ingeniorum negligunt delectum: ne ad minimum perpendentes, nobilem eqvum umbra saltē virgæ regendum; rigidum ast cervicem, jugo emolliendum, & ignavum calcaribus excitandum. Ulterius conspicendos se sisunt illi ipsi, qui vel altiora insulse proponunt, quam arripiat tenella adhuc ætas; vel noctuis similes, detinent agiles aquilas, desides inter ramos. Postremi jam sint istiusmodi, qui immaturis inserviendo, dergant succum maturioribus: sive id publice, sive privatim fiat. Quibus, ut & aliis ejusdem farinæ concurrentibus causis, mas & foemina monstrosi gignuntur gemelli: devius error, & dira ignorantia.

SEGMENTUM VII.

Persequitur

Penicillo quasi corporis dona.

Ingenuum subsequntur corporis commoditates: Inter quas eminentissimæ eminent, cum hujus universi, sum manus optima constitutio. Corporis etenim sanitas præ reliquis cunctis, sibi

Sibi minime postremas vendicat; quippe sine illa, aetum esset
 cum homine; homo haud homo diceretur, nisi sit mens sana, in
 corpore sano. Hac quoniam unica, munia illius facilitat, pro-
 movet & perficit. Hinc minime turbanda venere, libero, vel
 cerere; quæ officiunt homini, sibi eum extirpant, & degene-
 rare in belluam faciunt: cuius prima cura, & omnis intentio
 festinat ad corporis explendas lacunas. *Venus* enim cœco du-
 citur amore: *Bacchus* sensus & affectus, sua movet è statione;
 demum etiam *Cereris* immodicus usus, contrahit saginam,
 quorumlibet morborum materiem. *Valestudinis* ideo firmitas
 nullo modo corrumpenda: quandoquidem donum numinis, quo
 qui abutitur, tenetur aurori gravem, sue villieationis exsol-
 vere rationem: quod ex villes iniquis iniquitate, & mali servi
 dilapidatione innoescit. Illi, administratio surripitur; huius,
 talentum aufertur: & illa, concreditur melius administranti;
 hoc, plura habenti: ex sententia ac beneplacito possessoris. Se-
 cundas ab hac, sibi manus tribuit babilata; quæ inepta si fu-
 erit, moratur valde agentis operationes: apta vero dum gau-
 det promptitudine, prompta excipit scribenda, varia depingit
 pingenda, & mirabilis effingit miranda: adeo, ut *subtilitas*
magister Scaliger, eam ponere haud veretur, inter tripli-
 cem hominis armaturam; dicendo manum, habendam ora-
 tionis manum. orationem rationis, intellectus vero rationem.
 His accedunt, potens oculorum acies; valens aurium temperies;
 & irrorata linguae lubricitas. Nam, lippis oculis, notanda
 cernimus difficiles; obturata auribus, haurienda arripimus in-
 habiles; & balbutiente, vel arescente lingua, narranda enun-
 ciamus trepidabiles. Quæ universa, donat natura, dirigit
 ars, & perficit usus: proinde pro virili excolenda, cui volu-
 pe sit, è *Minervæ* tirone, evadere ejus in alumnū; & demum
 per gradus in magistrum.

SEG-

16

SEGMENTUM VIII.

Depingit

Intellectum, suis cum coloribus.

A corpore, rectâ nos conferamus ad animum. *Cujus cum*
duæ sint nobilissimæ facultates, intellectus nimirum & vo-
luntas: primum de illo, postmodum de hac, paucis ordine de-
liberandum. Intellectum oportet esse solutum, neglig-
gentem, & inconfusum. Primum ingenii donum quod requiri-
tur est libertas: qua quis se haud totum, aliorum scriptis vel
dictis mancipat, iis servit, & assensum præbet facilem, vel in
insalsis. Sed in omnibus, magis diva veritati, quam diro cu-
jus nomini, litandum judicat: atq; momenta rationum, ubiq;
præferenda monumentis hominum statuit. Huic deinde ancil-
latur cauta quedam negligentia: quæ vitiosam fugit, & lau-
de dignam complectitur subtilitatem, suis in munis rite obè-
undis. Postremus has concomitatur, imperturbatus discendi
ordo: qui reformidat rerum confusionem, & rebus cum do-
cendis, tum discendis, animam quasi inspirat viventem. Ute-
pote qui est anima, glutem & vinculum studiorum: si spectes
scopum, res discendas, media, locorum ac temporum circum-
stantias. Hic inde imprimis, ex autoritate sibi genuina, ex-
postulat cum discente, ut primis à tirocinis, certum vita e-
ligat genus, ad quod illum, vel nature invitata pronitas, vel
dura dicit necessitas: in quo strenue admittetur, commilitoni-
bus palmam præcipere victoriosam, & facem præferre lumi-
nosam: utramq; sua in ætate notabilem. Secus si fecerit, vide-
bit proprio cum gemitu senex, se nulli idoneum: non aliter
quam ferrum saepius excoctum comburitur, & friabile atq; in-
utile redditur. Deinde aggredietur cum universas, tum sin-
gulas disciplinas, præmeditatus: ne desultoria vel perfundatoria
lectione, nunc plures, nunc integrum capessat condiscendas.

Per

Per partes enim pervenientum ad summum; onusq; aptandum,
semper & ubique viribus. Nec prepostere agat, avide inhiane
do realibus, neglegit instrumentis: quibus sine haud felicior,
conficeret longum studiorum stadium, quam viator suum iter
absque pedibus & via; trajiceret vasta scientiarum æquora, quam
nauta absq; remis vel velis; & artifex suum conficeret opus,
necessariis absque mediis. Idcirco certa, & temporibus distin-
cta, definienda studiis curricula cuilibet disciplinæ, ac facultati
impendenda. Exinde servabit, media discendi precede-
re, & recondendi subsequi, oportere. Idque ita, ut studio-
rum initium faciat ab auditione, cui lectionem addat conti-
nuam sedulus: quæ utraque assidue firmando disputatione, cum
solitaria tum sociis; ut & meditatione, repetitione ac scriptio-
ne, nunquam intermissis: quæ habendæ anchoræ tenacissimæ,
& columnæ firmissimæ; illis enim discenda detineantur, his su-
perstruantur, ne suo excidant scopo. Denig; rimabitur secum,
locorum ac temporum differentias. Ita ut lucubrationibus a-
criora, leviora autem mediis diei horis, concedat; sales reser-
ventur conventiculis, horis interstitiis & mensis. Otiosis il-
lis horis, terat quoq; autores facetos, frugiferis refertos sale-
bris. Despiciat quoque ne simul & semel multa, sed multum
legat: vertetque letta in succum & sanguinem. Memorabi-
tur juxta, eum nūspiam esse, qui ubiq; esse discipit: proinde hau-
riendum iudicis, non quantum velit, sed quantum capias.
Nam ad pulpitum diem de die consumere, & se studiis mace-
rare; nullum gignunt fructum, verum ingens coedium. Media
ideo, hic obiter recensita, tempestive semper adhibenda & nun-
quam seponenda. Quæ infra, paulo subtiliori carmine car-
minanda veniunt.

SEGMENTUM IX.

Distingvit

Voluntatem, suis internitentibus gemmæ.

*V*arios intellectus colores, exornant gemmæ voluntatis: quæ
C jam 6

jam è vestigiis tractandæ. Quarum prima insignitur nomine pietatis, quæ absolvitur amore, & timore divino. Quorum ille, sincero complectitur affectu, cum Deum, tum ejus mandata: adeo ut nihil svavius ducamus, quam ejus insistere viis, quæ habent promissionem felicitatis hujus & subsecuturi seculi. Hic exhorrescit ejus minas, vindictam exigentes severissimam, ab intermittentibus cum mandata, tum interdicta sua: est enim Zelotes, Zelo cum severo, exigens & repeiens iniquitates parentum, vel usq; in quartas generationes: ut prioris mundi diluvium, Sodomæ incendium, & Hierosolymæ exidium (iuxta alia eius iustitiae monumenta) commonent, atque sat superque commonstrant. Quæ omnia impia vita despicit, negligit, destruit, & quasi radicus ex animo vellicat; dicendo nullum Deum dari, qui humanis invigilat in studiis, dilectionis & factis. Sit idcirco nominata virtus sincera & devota, sic modo rogata impetramus: exseruatque se indefessa, in appreicatione boni, depreciatione mali, & gratiarum actione pro utroque, pro proximo & nobis, sine discrimine. Nam illa est clavis, aperiens cœlum, cuius ope liceat homini unice, è fonte boni occluso, depromere & exhaustire sibi qualibet profutura bona: Ast ista clypeus, torax & lorica; fortissime propulsans propria & aliena, genus humanum afflignantia mala: Hæc vero vaporis adscendentis, & sese in pluvias resolventis, persimilis; qui conspergit nos numinis bedictione largissima, haud secus quam pluvia vel ros vivificat universas terræ herbas; juxta tritum: gratiarum actio, est concilians invitatio ad ampliora danda. Tali jam orationi, que sola nostrum est colloquium cum Deo, uti scriptura ejus cum nobis, adnectatur diligentia solers, que omnia vincit, nihil inexpertum linquit, ardua petit, sudores perfert, & cogitat venerandam scientiam nequaquam decubare plumoso in lectulo, sed assiduo venire partam labore: quem reformatum ignavi, gratissimum ducentes, continuis indulgere: feriis;

te feris; quamobrem nulli eos unquam concomitantur honestes, nisi sane inviti. Praterea probe sciendum, studii amorem minime hac à sedula sedulitate sequestrandum: utpote, quæ avidam rei dilectione excitat sitim, nulos subterfugit labores, viles aestimat sudores, existimans laboriosa sua ætatis floristudia, olim ex promisso, relatura senectuti otiosa otia. Quam sitim restinxit odiosa scientiarum naucea; cuius fautores arguit illud vulgare, novisse nullum reperit osorem, nisi artis ignorantem. Nec sibi minorem adhibebit curam studiosus, ut variis se eximatur curis inter studendum; quia haec sunt Erynnes, poetarum poetarum decantatae: quæ animum turbant, mentem excruciant, sensus torquent, canos accelerant, & senium ante annos contrahunt, atque præterita non repetenda revocant. Qua de re proturbandæ, ne manus librum deterat: oculi autem, & reliqui sensus, simul cum mente, alia agant; excoquuntur, exspatientur, atque divagentur orbem per totum dispalata. Veluti nelcii, nos mente quiescente ac sensibus, optime arripienda capere posse. Demum & cautus habebit voluptates, homines in feras transformantes salaces, bibaces atque voraces: ceu equos, sues vel lupos. Ne ad minimum sentientes eorum appetitiam anxietatis, satietatem autem plenissimam esse poenitentiae, quæ ferit ista corda morsu, dente longe tenacior tenuaci. Ultimus sit labor domandi affectus, ne dometur ab illis, more ferarum. Hi quippe variare valent (experientia teste) humanitatem in immanitatem: *puta*; *leonis rabiem*; *canis ferocitatem*; *canis latratum*; *vulpis fraudem*; *suis spurcitudinibus*; *leporis timiditatem*; *asini soliditatem*; *avium velocitatem*; & quæ alia occurrunt impotentia affectuum ostenta seu monstrua. Quæ adnotanda duximus, ne hominem statuam facere videremur exanimem, ex Stoicorum decretis; verum dominari animi motibus indigitaremus: qui idcirco freno moderandi, non radicitus extirpandi. Ex his, quæ hoc capite sunt dicta;

euilibet artium sectatori strenuo fas sit, quasi eminus edito & theatro spectare virtutem studiositatem, quæ juxta testimonia sapientum, innata vi adigit studiosum, studiose litare studiis; ut præmium ferat studiis propositum, narricem fortuna sua vissimam.

SEGMENTUM X.

Adhibet

Instrumenta, studiis dextre subservientia.

Sat de habitualibus & actualibus studiorum mediis: jam paucis disceptandum de eorundem instrumentis. Quibus sine, oleum & operam perdidet; ideo strenue adhibenda, dexteræ vibranda, & ratione regenda veniunt: utpote, quæ summe prosperum studiorum cursum promovent. Suntq; numeroduo: *Genesis* videlicet, & *Analysis*. Illa exstruit, vel docet, tractanda: Hee tractata retexit: Cujus utriusq; videbimus *adminicula*, *partes*, *leges* & *species*. Sufficiuntur impirmis maxime; *sensu*, *observatione*, *experiencia*, & *inductione*. *Sensus* vim obtinet scientie, si sit bene affectus, & nullo nayo notatus; *observatio* est sensualis cognitionis, subinde repetitæ collectio; *experiencia*, *observationum*; & *inductio*, *experienciarū*; hinc inde, & *metodus*, & *virtus inductionis* adscensiva nuncupatur. Deinde partiuntur in *Materia*, & *Forma*. *Materia* vicem supplent, cuiusvis generis themata, & argumenta; ex quibus axiomata, & *syllogismi* disponuntur: quæ integra systemata vel componunt, vel dissolvunt; ex arbitrio tractantis, & rei naturæ exigentia. *Syllogismi* tamen, non qua tales, contreluntur; sed qua axiomata continent: quare & evidenter sola solummodo differunt. *Formæ* vero rationem, obtinet thematum quorumlibet dispositio, qua consentanea ordini rerum, & hominis intellectui. Quippe fundamentum tractatorum, vel tractandorum, est *ordo rerum*: & *situs ultimus*, nostra facilior cognitio. Exinde legibus gaudent trinis: prima est *homogenea*, secunda

coordinata.

21

coordinatio*nis*; tertia a*st* connexio*nis*. Illa facit tractationem respicere eandem rem, & eundem scopum, cavitq; ne met*a* disciplinarum confundantur: siquidem quod est homogeneum in una, id heterogeneum in alia; non qua rem consideratam, sed modum considerandi. Ista a generalissimis seu notissimis, per subalterna, ad inf*ima* tendit: quia h*ac* ceu sequentia, sine illis cognosci nequeunt; unde & methodus descensiva dicitur. Hec connectit sectiones, capita & membra decenter; ut hiulcos deviter hiatus. Species earum sunt, quod utrag*s* sit universalis vel Particularis, licet unius officium cernatur in contextione, alterius vero in retextione: neutra tamen neglit suum sibi proprium munus, cum in theoreticis, tum practicis tractationibus. Dispiciunt enim in Theoria, scibile, ejus principia, affectiones demonstrandas, & divisiones scibilis: in Praxi autem quo, cui & qua; seu finem, subjectum & Media: Deniq; & in instrumento; Definitionem realem, finem dupl*icem*, & subjectum triplex; nimirum informationis, tractationis & operationis. Quarumlibet partes tractantur analogice, ut integr*ez*. Que monita si neglexeris, sat tripsum tua ipsius culpa impedieris. Sufficiat differuisse de mediis discendi propori*bis*: nunc de proximi*m*.

SEGMENTUM XI.

Proferit

*Media, im*mediate apprehendendie, que sunt addiscenda. Subsidia quasi linea*e* proxime notitiam ceu scopum vel centrum pertingentia, digeruntur duas in classes, a scopo dupliciti, discenti praefixo. Quorum unus svadet, rite apprehendere dis*fenda*; alter arrepta, fide servare egregia. Primum de illis, postmodum de his agendum. Classis autem priorum recentenda prodit ordine tali; audire, legere, inspicere, disquirere & meditari; de quibus sigillatim pauca. Primum quam maxime necessarium in rite arripiendo fulcrum, statuimus in audiendo varios, eosq; doctos ac minime invidos magistros: quippe hag

p̄t hæc ratione medetur ignorantiæ vulneribus, & diva scientia
 comparatur sponsa, omnibus in facultatibus venustissima. Quam
 si discipuleris ambiens, prænominatos adib̄s præceptores, cum
 publice, tum privatim: sepe, non raro; constanter, non vacillan-
 ter; continue non intercism: studia etenim continuata continuo
 vigore virore, intercisa autem occidone perire solere, docet
 veneranda vetustas. Ut & ea, iisdem mediis servari, quibus
 parantur. Secundum huic summe affine, affirmabimus situm
 in lectione assida, & nullis longioribus intersticiis interrupta;
 cui æque vacabis ac auditioni: non perfunctorie seu transcur-
 sorie; sed meditabunde, successive progrediendo pedetentim:
 ne uno tempore plurium, sed unius sit avidus quam vigilan-
 tissimus. Nam simul & semel, ut jam sapientia inculcatum, non
 multa, sed multum recognoscendum atq; evolvendum censebis:
 juxta & , molam corpoream orientem & occidentem, uno mo-
 mento lustrare non posse. Insuper etiam adspicies, ut tua studia
 sint, quædam ludicra, quædam severa: modo placeat fastidi-
 um devitare, & otium cum fructu reportare. Illa tractes refo-
 cillationis; bœ ast altioris eruditionis gratia: sic enim optime
 obtinebis, quod maxime cupis, minimeq; frustraberis spe me-
 træ, cognitionis scilicet liberalis possessione. Secundum provo-
 cat in auxiliationis gyrum tertium, quod propriis notat oculis,
 audita & electa adcuratissime, ad firmandam notitiam: quod se-
 gnius irritent animos, que demittuntur per aures, quam
 que oculis subjiciuntur fidissimis. Tertium collaterale agno-
 tebit quartum, exserens senunc muta, nunc mutua disquisicio-
 ne: quæ utraq; æque necessaria condescendent ad fastigium eru-
 ditionis; ac alæ aliti, cui insidiæ structæ ab aucupe; ac equus
 fesso viatori, ad se & sarcinulas ferendas, longum adhuc iter-
 emetiendum habenti: ueste brevi conficit, longo tempore ab-
 solvenda. Interim sciendum, nobismet cum ipsis si sit disce-
 ptandum, sequentia nos rite præparare ad inventendum & re-
 petendum

petendum. Primo si soli exponimus nobis sententiam, terminos habentem: Deinde thesin extruimus, affirmatam vel negatam, pro rerum terminorumq; natura: exinde disputamus in utramque partem, acutissimi: Deniq; refutamus contrariam, brevitate nervosa. Tractata autem solvimus atque recognoscimus topice, axiomatice, syllogistice, atque methodice: cui negocio subservit logica manus artificio sissima, digitis suis quinq; soler-tissimis. Demum si cum socio nobis res fuerit, mutua opera opponimus vel solvimus, cauti. Tandem quartum dextram porrigit ultimo, hoc vero primo fidissimam, unde ludus efficitur, choreas ducens svavissimas: quod est meditatio superiorum frequens, cui injunctum est, recoquere ac ruminare omnia. Quae re etiam ex officio, preparat, invenit & repetit cuncta, quae e re videntur. Haec jam sunt Muse extensis & complicatis manibus utrinya, cum vicinis connexa; quibus firmissimae ad instar arcis munime munimur adversus errorem, sapientiae arem oppugnare satagentem; suo tamen cum damno, ac irrito labore. At si quis, sapientia candidatu advenerit supplex, intromittitur ad sapientiam facilis, cuius indies excubias agunt, quam aduersa contuentur fronte, cui faciles ancillantur, conjuges petunt castos & constantes. Si quem ipsi fidum adspicerint, eundem ejus arcis in fastigia pedetentim ducunt: unde quo altius perducitur, eo clarius contemplatur recte intelligenda, agenda & dicenda. Quibus in tribus, augusta bujus sponsa, summa vereitur vis & potestas. Cujus diliciis utaris non ad nauicem, vomitus ciente m; sed malaciam, gravido ventri adludentem.

SEGMENTUM XII.

Confert:

Auxilia, conservandi jam apprehensa.

Vidimus modum arripiendi: videbimus etiam conservandi. Qui suo vertitur in vertice, circumagentis magnetis ad modum

dum suo de apice, in pyxide nautica. Hoc verticillum est repetitio subinde repetita, cum scriptione circumspecta. Repetendum est frequenter, sive fiat summatim, sive universim; sive sacite, sive palam cum socio, vel sociis: dummodo olim perfe-
cto velia gaudere habetu. Scriptiōnem statuemus cautam, utpo-
te memoria medicamen praeſentissimum, cuius morbo medeberis
libro memoriali, qui suppleat tibi vicem bibliotheca repræ-
sentativæ, modo locis communibus distinctus, alphabeticum vel
rerum agnoverit ordinem patronum. Loci bi veniunt digeren-
di, secundum lingvas vel præcepta; cum generalia, tum speci-
alia, modo suæ Disciplinæ genuina. Sic erunt tibi veluti cel-
tulae & sedes, in quibus recondantur & reponantur, quæ bene-
ficio auditionis, lectionis inspectionis, collationis ac meditatio-
nis, percepēris; & tuo progressui profutura speraveris. At spe
frustraberis, si hæcce singula aut universa, vel ineptus adhibu-
eris, vel intermisseris negligens. Hæc jam generatim dicta
sunt: properemus ad specialia paucis.

SEGMENTUM XIII,

Exponit

Causas, quæ nos ad studia provocant.

MAgnes disciplinarum, nos ad se innata vi trahens & vel
polus earū nos more magnetis, occulta ad se facultate conver-
tent; est partim nobilitas splendidissima, partim utilitas fer-
tilissima. Illam nobis unanimi suffragio commendant ipsa-
rum, præprimis antiquitas, si species authorem Deum, eas pri-
mo homini radicibus inserentem, ac exinde propagine beni-
gna disseminantem, per totum genus humanum & universa e-
jus secula, usque ad hæc nostra: Quinimo & erit sparsurus,
usq; in consumationem hujus universi, dum ipse novissimæ tu-
bæ clangore signum receptui, ab his mortalibus & caducis ce-
cinerit. Hanc inde concomitant evidenterissima ipsarum veritas;
quam monstrant suis in principiis. Hac celebrant ipsarum ter-
mini,

25

mini, definitiones, distinctiones, Regula, questiones & systema-
ta methodica; modo non inebriata, sed sobria. Sunt enim di-
sciplinæ nihil aliud, quam continuatæ. Definitiones, & Distin-
ctiones, quibus lucem afferunt commentaria cum reliquis, lu-
culentissimam. Sororia adhuc affinitate huic conjungitur, di-
gnissima earum maiestas; quam commendat subjectum cuilibet
proprium, quæ modum tractandi, non vero rem tractatam: ra-
tione bujus enim, in multis multæ inter se sœpe conveniunt;
at illius, toto coelo discrepant. Ultima tandem subsequitur
comes, quæ dicitur jucunditas savissima: qua arrident cuilibet
homini recto, & nulli unquam molestiam creant. Denig, & in-
gens usus conciliat disciplinis sui amorem; quem & sibimet
mutuis præbent insignem; & insuper conferunt sacris ac pro-
fanis singularem. Exserit enim se earum vis in choro, concio-
nibus sacris; in foro, actionibus juridicis; in thoro, disciplinis
domesticis; & demum in quolibet possessore, ac si divitiae o-
mnium turissimæ: quod furti, combustionis, submersionis, ar-
rofionis, & rubiginis nescia, circumferentem minime aggra-
vante: sed comites peregrinantur, rusticantur & pernoctant
eristibus solatia, adversis perfugia, & calamitatibus gaudia,
subministrant sufficientissima.

SEGMENTUM XIV.

Complebitur

Specialem studendi Modum.

Acum jam obiter de mediis moventibus: superest coroni-
dis loco modus, speciatim addiscendus. Qui monet inge-
nium explorandum solertissime, autores eligendos rarissimos, &
Calendarium constituendum cuilibet disciplinæ convenientissi-
mum. Expiscaberis ingenium summa cum solertia, & ipsem et
& præceptor. Ipse rationem illius habebis, juxta etatem ac
progressum tuum: quod nec neglet præceptor, cui eura cui
fuerit demandata. Eliges insuper autores, methodo recta & do-
ctrina, sana ratos, quorum utaris arte superstes, quos & re-
peras

petas atq; recoquas indefessus: que tria neglecta, scholasticam
 multorum vitam, fecere longevam, sterilem atq; tardam. De-
 dum novissime consignes *Calendaria*, continentia menses, se-
 ptimanas, dies & horas, per areolas distinctas; studiis severiori-
 bus insumendas: juxta disciplinas, sectiones, segmenta & mi-
 nutias, illis singulis tribuendas. Ubi tamen notabū, nullum
 violentum diuturnum, nec quod caret alterna requie durable;
 utpote, quæ unica reparat vires, recolligit spiritus, & fessa
 reficit membra: tuis iecirco subinde, interponenda sunt otia
 euri. Quod interim, modice & parce faciendum, memineris;
 siquidem altera natura est habitus, quam junioribus annis ar-
 tem perdisces; quod eam nulla senecta vel erumna, tibi aufe-
 rat; nec sudore abeunte, recedit sine gloria; neq; parem agno-
 scit laborem mercedi, in æternum duraturæ. Que studiis prospere vi-
 des, deducito nunc intuitum intentum, & subsidiis in insidias, & que
 obstant, advertest futilius. Quam ob rem, accuratius ea perse-
 qui, supervacaneum duxerim, nec abs te censerim futurum.

Habes mentem simpliciter expressam, ac digito quasi monstran-
 tem, erroris devia devitare, & sapientia viam ambulare, quam
 si ex itinerarii hujus manuductione incesseris cum cautione: ad-
 vertes nihil levius, quam permunita tenere edita, simul ac se-
 rena sapientum templæ: ut & magis mirari, quam lustrare, sa-
 pientiæ fontem limpidissimum. Tranabis ejus maria, vastissi-
 ma; peragrabis campos amoenissimos; & demum occupabis
 coelos serenissimos: dum remanserit individua vita comes,
 recessente fortuna. Hæc unica via patens, aperit aditum
 ad amphimarem Chorinthum, minimè cui libet
 adeundam.

COROLLARIA.

Nomina sunt notimina verum.

Notitia rei pendet a nominis.

Definitio & Distributio absolvunt cuiuslibet artis circulum,

Finis conciliat mediis amabilitatem, ordinem & mensuram.

Dewa & natura nihil faciunt frustra.

Natura, ars & exercitatio, gignunt habitum: effingunt magistrum.

Cura sicut se amulam nature.

Pecunia est rerum gerendarum nervus.

Homo, haud homo: nisi sit mens sana in corpore sano.

Intellectus sit solutus, negligens, & inconsitus.

Memoria est gazophylacium eruditionis.

Sensus sunt animi fores.

Pietas juncta iuventute & exercitu hominis maximum lucrum.

Improbus labor omnia vincit.

Summa discendi via, vertitur in genesis, & analysi exacto.

Sensus, observatio, experientia & inducacio; acuunt examen
eruditiorum.

Nobilitas & utilitas conciliant disciplinis sui amorem.

Ingenium examinatum, author varus, & Calendarium exactum;
mirifice cursum facilitant studiorum.

LAUS ALMÆ SACROSANCTÆ TRINITATI.

Michi paulo accuratius in actiones mortalium intu-
enti & consideranti fideliter rerum habitudines;
quamvis in singulis occurrant inepti vanitatum
Iusus, tamen nescio quam grandi fato hinc extat segre-
gata eorum conditio, qui pia mente, casto pectore,
& animo ab opinionibus libero, à stultitiae fabulis
exempto, ab omni hypocrisi & ficta adulazione puro,
sapientiae & literarum pertractant studia. In hisce in-
venies exposita, gentium consilia & regnorum moli-
mina; Religionis & Divinarum rerum altissima Sacra,
fata, vicissitudines; uno verbo, actionum ardua, & con-
templationum subtilissima miracula. Hinc prudentes
æstimatores actuum, facile judicare possunt quantis
subsidia in sui perfectionem eget Domina mundi SAPI-
ENTIA. Profecto illustri ingenio, judicio accurato,
cogitationibus à vulgo secretis, quæ singula in suo *He-*
vidio commendat *Tacitus*, denique Bibliotheca ampla,
industria fideli, & vigilancia cauta atq; sincera opus est
illis, qui hoc stadium prospero cursu decurrere laborant.
Sed adiuxta, valde deploranda est *infidetur magnitudo*, quæ
pestifera hue, grandibusq; machinis, hanc pacis regi-
nam, hoc syavissimum balsamum, hoc Asylum Regum
& Principatum, inficit, arietat, totoq; fere orbe pro-
scribit. Plus valet ingens pondus nequitiae, quam un-
cia veræ sapientiae, plus erogatur in comas paucas fi-
ctitias, quas multa tam beata puerorum gymnasia. Inde
pauperum, viduarum, orphanorum, bene merentium
querelæ, gemitus, lachrymæ, suspiria. Sed in hunc
statum aliquando parentandum accuratius; nunc tuam
industriam commendat, studiisq; bene positis, felicem
successum adprecatur.

T.

DAN. ACHRELIUS.

DN. LAURENTI THEMPTANDER,
Sympatriota maximè sincere, amicorumque
intime.

 Vantum ad studiorum vel subsidia maximè necessaria, vel insidios propulsandas requiritur alacritatis, prudenter, constantia, perspicacia & tolerantiae, docta hac Tua monstrat Disputatio, praeferim cum vita nostra innumeris Diaboli novercansq; fortuna telis exposita sit peregrinatio, perpetua invidia pugna atq; procella, omniisque mali refertissima. In quo inter immensos curarum laborumque cumulos, inter sumantes gravesque multorum negotiorum molestias & fluctus, inter varia eaque propè infinita, studia resistentia, obstacula anxi volvimus & jactamur. Hac inter non minimum studiosorum profectui obicem ponit àued adia & quod quidam sine consilio & ratione studiorum viam insistant; ut itaq; mature huic malo occurrat qui, de studiorum rectè instituendorum ratione discursum subtilem conscribere, conscriptum publicare, publicatum sub incudem disputationis revocare, labor est. Quem nunc Pereximie Dn. THEMPTANDER, suasu optimè Tibi cupientium suscepisti : publico scilicet eog; erudito Disputationis scriptio testatum facturus, temet illi annumeratum iri, qui studia sua rectè aggrediuntur, adq; certam discendi methodum, tanquam ad Cynosuram quandam perpetuò respiciunt. Praterea hac pagina praefens admonet omnes literarum sectatores, qui latos studiorum exspectant fructus, non semel tantum, vel aliquoties exercitiis Academicis interesse oportere, sed assida meditatione, auscultatione, lectione, exercitatione ad arcem eruditioñ contendere necessum habere, multosq; annos optimarum artium studiis impendere debere, & non sufficere diu multumq; his sacra operari;

nisi pura mente vitæq; integræ cætera studio illustraverit quæ ex ornaveritq;. Quemadmodum enim impurum & facibus infectum vas vel præstantissimum balsamum vitiat & corrumpit; ita etiam animus turpitudine aliquâ oblitus, sapientiam omnem vel respuit, vel contaminat, vel abssumit. Ne itaq; Soli lumen fænerari videar, biæ plura non attexam, verum gratuler mibi ex animo de Tuis laudabilibus profectibus, Deumq; summum ex intimo cordis latifundio rogem, quod merces Tuæ industræ digna Te tandem maneat.

Hæcce paucula in sinceri animi πνεύματος
& infuscatae fraternitatis πνημόνοντος gra-
tulabundus adjicit

JA COBUS Wennergreen.
W. Goth.

Pereximio atque Præstantissimo Dn. Dissertationis
hujus Authori amicorum integerrimo.

Sic sequeris musas Laurenti mi per amande?

Gratulor his cœptis ingenioq; tuo,
Opto Deus lætis & faustis ausib; adsit,

Utg; Tui studii præmia digna feras!

Adprecor ut vi vas felix in Nestoris annos:

Et tandem in caelo gaudia mille cape.

Extemporalibus hisce lineolis
sincero tamen affectu
gratulatur

ANDREAS O. SUNDERBERGIUS.
W. Goth.

Militiam sequitur plebs propter sape lucellum
Captando sortem, qua licet arte, novam;
Tu sequeris lucis vestigia & arma: lucrum ergo
Te manet aeternum, gloria vera manet.

Adscripsit
Commilito Gratulabundus
JOHANNES HOMENIUS,
W. Goth.

Qvæ tibi, THEMPTANDER, fuerant obstacula, Amice
Objecta; infringis sedulitate tuâ.
Artibus ingenuis animum dum intendere pergis;
Pulchram & doctrinam ritè parare tibi.
Auspicio fausto ter felix progrediaris!
Adspiret coeptis cœlipotens Dominus!
Hæc quamvis gracili fundebat fidus amicus
Venâ; corde tamen prosequitur calido.

ARVIDUS S. Åhman/
W. Gothus

Esì μαθᾶν μέρας αὖθις τὰς τίκνας θηλέκτας,
Καὶ γλυκέων μεσῶν γεύομαι ἀξιοζήλως,
Τότο κλέψῃ, δόξαν μεγάλην αὖνττ' αἰσιάπτεις
ὕτως σπυδακέναι οὐ σφώτει συμπατρεώται:
Συγχαίρω πάτερι καὶ ἡγένεσιν θεοῖς,
Συγχαίρω πᾶσι γνωσοῖς σὺ ἀξιοτίμοις!
Ζήσου πάντοτε ἐνδαιμάνω ὡς Φίλητε Φίλε!
Καὶ ποτὲ αἰρήσεις αἰώνια χαρματι περπνὰ!

ἀνθολόδεσσι ἐπίη
ANDREAS Bill Green W. Goth.

Laurus Athletæ strenuo tandem.

Floriferum ad tempus dum vernent cuncta per orbem.
Tu vernas studiis, & pietate viges.
Vernans & florens pergas luce coruscans,
Te manet haud dubia sorte perennis bonos,
Sorte perennis bonos maneat, tua gaudia vernent,
Ver ubi perpetuum, morte solutus, ages.

Addit.

Discipulus Ovans

JOHANNES P. FORSTEEN/
Nyl.

